

PROCJENA NAPRETKA CRNE GORE U ISPUNJAVANJU POLITIČKIH KRITERIJUMA U PREGOVORIMA SA EU

Četvrti dio: Turobna zbivanja i druge priče o medijima

AUTORKA: MILICA BOGDANOVIĆ ISTRAŽIVAČICE: MILICA KOVAČEVIĆ I BILJANA PAPOVIĆ

B | T | D The Balkan Trust
for Democracy
A PROJECT OF THE GERMAN MARSHALL FUND

ROYAL NORWEGIAN EMBASSY
Belgrade

This project is financially supported by
The Royal Norwegian Embassy in Belgrade.
<https://www.norway.no/en/serbia/>

Realizaciju projekta finansijski je podržala
ambasada Kraljevine Norveške u Beogradu.
<https://www.norway.no/en/serbia/>

PROCJENA NAPRETKA CRNE GORE
U ISPUNJAVANJU POLITIČKIH KRITERIJUMA
U PREGOVORIMA SA EU

Četvrti dio: Turobna zbivanja i druge priče o medijima

AUTORKA: MILICA BOGDANOVIĆ
ISTRAŽIVAČICE: MILICA KOVAČEVIĆ I BILJANA PAPOVIĆ

PODGORICA, JANUAR 2019.

Sadržaj

Uvod	5
Prevaziđeni pravni okvir	7
Neophodno bolje sprovođenje zakona i pravila	11
Agencija za elektronske medije	11
Ministarstvo kulture	14
Vrhovni sud	15
Kako do stvarne nezavisnosti javnih servisa	17
Teška ekonomska situacija u medijima	19
Nedovoljno dobar status zaposlenih u medijima	21
Samoregulacija – problem koji se ne rješava	23
Spriječiti zastaru napada na novinare	25
Metodologija	27
Izvori i literatura	29
Istraživački centar CDT-a	31

Uvod

„U opisu našeg posla, medija, je da budemo zajebani kurvini sinovi, a ne podmukle alapače. Naš je posao da upozoravamo na kriminal, bjesnimo protiv represije i izrabljivanja, osuđujemo vjersku i nacionalnu nesnošljivost, otkrivamo korupciju, ismijavamo pohlepu, taštinu i glupost i hvalimo plemenitost i nesebičnost, da budemo suosjećajni sa slabima i bezobrazni s moćnima, iskreni i poštteni i ponizni pred čitateljima.“

ANTE TOMIĆ

Međunarodne i domaće analize koje procjenjuju napredak Crne Gore u integracijama, u dužem vremenskom periodu, za oblast mediji dodjeljuju jedva prelaznu ocjenu. Iz godine u godinu se državi zamjeraju prevaziđeni medijski zakoni koji nijesu prilagođeni realnoj situaciji u kojoj se mediji nalaze, neregulisano tržište i neravnotežan odnos prema medijskim kućama, a medijskoj zajednici podijeljenost i nesposobnost da uredi samoregulaciju i principe koji bi unaprijedili profesionalne standarde izvještavanja.

Sloboda i nezavisnost, koji bi trebalo da viodre sa zastava „sedme sile“, ostaju i dalje samo dio pravnog siste-

ma koji je dekriminalizovao klevetu, zabranio cenzuru i formalno dao dovoljno prostora medijima da izvještavaju i kritikuju rad institucija, pojedinaca i vlasti. Međutim, stvarnost u kojoj se mediji učutkuju javnim optužbama, novinari napadaju, a napadači godinama ostaju nepoznati, pokazuju da je u državi stvorena atmosfera u kojoj medijski radnici ne mogu računati na adekvatnu zaštitu ako tu formalno garantovanu slobodu zaista i iskoriste.

Na ovakav zaključak navode i rezultati istraživanja o okruženju i uslovima u kojima funkcionišu mediji u Crnoj Gori koje je CDT sproveo 2018. godine. Pored analitičkog prikaza koji je baziran na 44 kriterijuma koji obuhvataju pravni okvir, primjenu zakona i rad institucija koje su zadužene za njihovu primjenu, ekonomske faktore, profesionalne standarde i pritiske na novinare, razgovarali smo i sa devet eksperata za koje smo smatrali da imaju najbolje reference u ovoj oblasti. Oni su nam dali svoja viđenja i mišljenja na ovu temu. U našem fokusu su, dakle, bili uslovi za rad medija i nijesmo se bavili ocjenom kvaliteta njihovog izvještavanja.

Bez obzira iz kojeg dijela podijeljenje medijske zajednice dolaze naše eksperti, generalni zaključak da je situacija na medijskoj sceni daleko od zadovoljavajuće,

zbog čega je ova oblast ocijenjena prosječnom ocjenom 2.2 na skali od jedan do pet.

U odnosu na 2017. godinu, primjetan je napredak u pogledu napora institucija da unaprijede ključne medijske zakone, ali ta inicijativa još uvijek nije finalizovana niti su vidljivi stvarni rezultati. Zbog toga je pravni okvir ocijenjen, gotovo kao i prošle godine, 2.6.

Ovo istraživanje nije prepoznalo istinsku nezavisnost, nepristrasnost i neselektivnost institucija koje primjenjuju zakon, zbog čega je primjena zakona i rad institucija ocijenjena sa 2.1. Političko uplitanje u rad Javnog servisa i turbulencije u ovoj medijskoj kući, prema mišljenju većine naših eksperata, uticali su na kvalitet rada koji je u ovom istraživanju dobio sveg prelaznu ocjenu. Tu ocijenu su dobile i ekonomske prilike u oblasti medija i sprovođenje profesionalnih standarda u ovoj oblasti.

Sve ovo ukazuje da je potrebna sveobuhvatna i hitna akcija u ovoj oblasti.

Veliku zahvalnost dugujemo ekspertima/kinjama bez čije pomoći ne bi bilo moguće pripremiti ovaj dokument. Hvala i kolegama/icama iz CRTA-a, Metamorfozisa i „Za-

što ne?” za pomoć pri izradi metodologije. Hvala i onim otvorenim državnim institucijama i kolegama iz NVO sektora koji su nam dostavili, za naše istraživanje, dragocjene podatke. A Balkanskom fondu za demokratiju i Ambasadi Kraljevine Norveške hvala na povjerenju i finansijskoj podršci.

Ostajemo otvoreni za sve sugestije, dobronamjerne kritike i rasprave o našem istraživanju. Takođe, spremni smo da za sva pitanja koja smo ocijenili kao problematična ponudimo i konkretna rješenja i time doprinesemo ovom važnom procesu.

CDT tim

Prevaziđen pravni okvir

U Crnoj Gori nema strategije za razvoj medija i uslova za njihovo funkcionisanje. Još 2016. godine premijer je prilikom predstavljanja ekspozea ukazao na potrebu da se ova oblast strateški uredi¹. Međutim, ovo obećanje nije ispunjeno u toku 2017. i 2018.²

Najvažniji pravni akti koji, pored Ustava, uređuju oblast medija su Zakon o medijima i Zakon o elektronskim medijima. Važnu ulogu u regulisanju okruženja u kome mediji funkcionišu imaju i Zakon o nacionalnom javnom emiteru Radio i Televizija Crne Gore (RTCG),

Zakon o elektronskim komunikacijama, Krivični zakonik, Zakon o izboru odbornika i poslanika i Zakon o autorskim pravima.

Program rada Vlade za 2018. predviđao je promjene važnih zakonskih tekstova u ovoj oblasti.³ Ministarstvo kulture je, kroz formiranje radnih grupa, iniciralo pripremu nacрта Zakona o medijima i izmjene Zakona o nacionalnom javnom emiteru Radio i Televizija Crne Gore. Međutim, nakon ovoga, došlo je do formiranja skupštinskog Odbora za dalju reformu izbornog i drugog zakonodavstva u čijem su djelokrugu i ova dva zakona. Kako ovaj Odbor, u najboljem slučaju, svoj rad završava u septembru 2019. godine, čini se da je propuštena još jedna godina za promjenu prevaziđenih zakonskih odredbi koje otežavaju funkcionisanje medija.

U skladu s izmjenama Zakona o nacionalnom javnom emiteru RTCG iz 2016. godine, Vlada Crne Gore je ove godine prihvatila Ugovor o pružanju javnih usluga između Vlade Crne Gore i Radio i Televizije Crne Gore, za period od 2018-2020, kojim se u naredne tri godine obavezuje na izdvajanje od oko 40 miliona za RTCG, što

— 1
Vlada Crne Gore. Ekspoze mandataru za sastav Vlade Crne Gore Duška Markovića, 2016. Dostupno na: <https://goo.gl/NKDNWG>. Pristupljeno: 15.11.2018.

— 2
Vlada Crne Gore. Program rada Vlade Crne Gore za 2018. godinu. Dostupno na: goo.gl/vi7W8i. Pristupljeno: 15.11.2018. godine

— 3
Ibid.

— 4
Vlada Crne Gore. Informacija o zaključivanju Ugovora o pružanju javnih usluga između Vlade Crne Gore i Radio i Televizije Crne Gore s Predlogom ugovora o pružanju javnih usluga za period januar 2018 – decembar 2020. godine. Dostupno na: goo.gl/K64C5n. Pristupljeno: 15.11.2018.

je 0,3% BDP-a⁴. Međutim, postoji mišljenje prema kojem finansiranje javnih emitera nije dobro uređeno jer može uticati njihovu nezavisnost.⁵

U posljednjem izvještaju Evropske komisije (EK) sugerirše se da bi Crna Gora trebalo da izvrši reviziju zakona koji uređuju sektor medija ili utiču na njega i to na temeljit, koherentan i koordiniran način, kako bi se obezbijedila njihova usklađenost s pravnom tekovinom EU i međunarodnim standardima za slobodu medija⁶. I u JUFREX-ovoj analizi medijskog sektora u Crnoj Gori (JUFREX) stoji da je medijski zakon ažuriran više puta u cilju usklađivanja sa pravnom tekovinom EU, ali i dalje postoje oblasti koje nijesu uređene⁷.

JUFREX, između ostalog, predlaže da se Zakonom o medijima uvede nova definicija medija koja bi se nedvosmisleno odnosila i na online medije, da se uredi pravo na odgovor i pravo na ispravku, te da se uredi oblast online komentara. Takođe, smatraju da bi Zakon trebalo dodatno da razradi pitanje uticaja javnosti na programsku politiku nacionalnog javnog emitera kroz obavezu Savjet RTCG ili druga interna tijela da održavaju redovan kontakt ili rasprave sa sektorom civilnog društva o

ispunjavanju interesa građana⁸.

U Akcionom planu (AP) za poglavlje 23⁹ predviđene su mjere za osiguranje zaštite novinara od prijetnji i nasilja, naročito kroz efikasne istrage prethodnih napada i odvrćajuće kazne, ali i mjere za ponovno preispitivanje i izmjenu propisa i institucionalnog okvira za zaštitu slobode medija.

Međutim, u AP nije predviđena sveobuhvatna zakonska reforma već je fokus na izmjenama Krivičnog zakonika¹⁰ i Zakona o elektronskim medijima¹¹. Mjere iz AP realizovane tokom 2018. godine uglavnom se odnose na istrage o napadima na novinare, zaštitu novinara od prijetnji i napada i unaprjeđenje profesionalnih standarda¹².

Nacrt izmjena Krivičnog zakonika je ranije izazvao posebne polemike zbog tumačenja dijela javnosti da se novim odredbama predviđa ponovna kriminalizacija klevete u odnosu na sudije i tužioce. Međutim, sporne odredbe nijesu ušle ni u prijedlog ni u finalni tekst zakona.

Pravo na pristup internetu nije detaljno regulisano, iako su civilni sektor i stručnjaci iz ove oblasti smatrali da ovo pitanje mora biti preciznije regulisano kako bi se spriječile pojave ukidanja veb aplikacija (Viber i What-

— 5

U Izvještaju o sprovođenju Akcionog plana za poglavlje 23, MANS ističe da je novo zakonsko rješenje kritikovano od strane nevladinog sektora jer smatraju da može uticati na nezavisnost javnih emitera. Dostupno na: goo.gl/sq18eC. Pristupano: 15.11.2018.

— 6

Evropska komisija, Izvještaj za Crnu Goru za 2018, Strazbur, 2018. Dostupno na: goo.gl/83y5Ti. Pristupljeno: 15.11.2018.

— 7

JUFREX, Analiza medijskog sektora u Crnoj Gori sa preporukama za usklađivanje sa standardima Savjeta Evrope i Evropske unije, 2017. Dostupno na: goo.gl/XjxWKf. Pristupano: 15.11.2018.

— 8

Ibid.

— 9

Akcioni plan za poglavlje 23. Pravosuđe i temeljna prava, 2015. Dostupno na: <https://goo.gl/nFUtGB>. Pristupljeno: 28.01.2019.

— 10

Mjera 3.4.1. iz AP 23

— 11

Mjera 3.5.1. iz AP 23

— 12

Ministarstvo pravde, Polugodišnji izvještaj o realizaciji Akcionog plana za 23. poglavlje za period januar - jun 2018. Dostupno na: goo.gl/9zJy26. Pristupljeno: 15.11.2018.

sapp) iz 2016. godine. EK u izvještaju navodi da nije bilo ni upravnog ni sudskog epiloga u slučajevima blokiranja servisa za razmjenu instant poruka na dan izbora u oktobru 2016. godine¹³.

U toku 2016. revidiran je Kodeks novinara i novinarki Crne Gore¹⁴, kojim su prvi put obuhvaćene uvreda, kleveta i onlajn komentari. Iako su ove izmjene trebalo da unaprijede profesionalne standarde, situacija sa kršenjem Kodeksa ostaje nepromijenjena.

Na medijskoj sceni u Crnoj Gori ima 33 registrovana online medija, dok još desetina portala objavljuju sadržaj na internetu bez prethodne registracije kod Agencije za elektronske medije¹⁵. Funkcionisanje onlajn medija i način rada veb portala u Crnoj Gori nijesu zakonski regulisani. Jedino Kodeks novinara i novinarki Crne Gore sadrži odredbe o internim pravilima komentaranja, njihovoj dostupnosti građanima koji objavljuju komentare, i o administriranju komentara prema utvrđenim pravilima, koji se odnosi na online medije¹⁶.

Eksperti koji su učestvovali u ovom istraživanju su pravni okvir koji reguliše rad medija ocijenili prosječnom ocjenom 2.6. Visok je stepen njihove saglasnosti da je

aktuelna regulativa prevaziđena, da se mora mijenjati odnosno prilagoditi realnoj situaciji u kojoj se mediji nalaze.

— 13
Evropska komisija,
Izvještaj o napretku
Crne Gore za 2018.godinu,
Strazbur, 2018. Dostupno
na: goo.gl/LrT7SQ.
Pristupano: 15.11.2018.

— 14
Kodeks novinara/novinarki
Crne Gore, 2016.
Dostupno na: goo.gl/f8Mhkh.
Pristupljeno:
15.11.2018.

— 15
Milica Bogdanović,
*Primjena Etičkog kodeksa
i načela samoregulacije kroz
interna pravila za objavljivanje
komentara u online mediji-
ma u Crnoj Gori*, Institut za
medije, 2018. Dostupno na:
goo.gl/FQLBoc.
Pristupljeno:
15.11.2018.

— 16
Kodeks novinara/novinarki
Crne Gore, 2016.
Dostupno na: goo.gl/f8Mhkh.
Pristupljeno:
15.11.2018.

Neophodno bolje sprovođenje zakona i pravila

Ukupan rad ključnih institucija i primjenu propisa eksperti su ocijenili sa 2.1. Oni smatraju da ovdje postoji ključni prostor za unapređenje koje bi se pozitivno odrazilo na sve aspekte funkcionisanja medijske scene. Kada je u pitanju primjena propisa, posebno važan aspekt je ostvarivanje nezavisnosti, nepristrasnosti i neselektivnosti svih institucija koje sprovode zakone.

Agencija za elektronske medije

Vlada je u septembru 2018. godine utvrdila prijedlog Zakona o državnoj upravi¹⁷ prema kojem Agencija za elektronske medije (AEM) za svoj rad odgovara direktno Vladi. Međutim, amandanskim djelovanjem Skupštine Crne Gore na prijedlog ovog zakona, AEM je, kao nezavisni regulator, izmještena iz novog okvira koji državne agencije uvodi pod direktnu kontrolu Vlade.

EK je ranijih godina prepoznavala problem podrivanja nezavisnost AEM¹⁸. I sama AEM je u godišnjem izvještaju 2016. navela politički pritisak većine partija jer je kroz dogovor političkih aktera pred izbore imenovan pomoćnik

— 17

Vlada Crne Gore,
Predlog zakona o državnoj
upravi, 2018. Dostupno na:
<https://bit.ly/2MG8RoI>

— 18

Evropska komisija,
Izvještaj o Crnoj Gori 2016,
Brisel, 2016. Dostupno
na: <https://goo.gl/Jeybe2>.
Pristupano: 01.02.2018.

direktora, što je ova institucija ocijenila neprihvatljivim¹⁹. Uticaj političkih struktura na AEM dogodio se i u 2017. godini kada je Skupština razriješila člana Savjeta iz civilnog društva zbog kršenja Zakona o sprječavanju korupcije.

Dio javnosti AEM ne percipira kao nezavisnu instituciju već kao agenciju koja je pod uticajem vladajućih partija. Ova institucija se finansira od naknada koje plaćaju subjekti iz ove oblasti.

Dio emitera smatra da ovi troškovi, uz troškove usluge distribucije koje pruža Radio-difuzni centar, predstavljaju veliko opterećenje za njihovo poslovanje, te da je ova naknada previsoka²⁰. AEM nezavisno upravlja svojom politikom zapošljavanja, ali prema mišljenju JUFREX-a, broj zaposlenih nije dovoljan, kao ni prostorni kapaciteti koji Agenciji stoje na raspolaganju.²¹

U toku prošle godine, AEM je na osnovu podnijetih prigovora izrekla mjere za nekoliko emitera „zbog kršenja programskih standarda, standarda vezanih za komercijalne audiovizuelne komunikacije, obaveza vezanih za autorsko i srodna prava i zbog neblagovremenog izmirivanja obaveze plaćanja godišnje naknade za emitovanje programa”²².

Međutim, i pored očiglednih kršenja pravila, kazne za emitere koji ih ne poštuju nijesu donijele nikakav značajniji efekat niti su na pozitivan način uticale na ukupan medijski ambijent. AEM nema mogućnost izricanja efikasnih sankcija, budući da ne postoji niti jedna sankcija između neefikasne mjere upozorenja i ekstremnog privremenog ili trajnog oduzimanja odobrenja za emitovanje, pa se neminovno postavlja pitanje svrhe ove kaznene politike.²³

Dio predstavnika civilnog društva koji se bave ovom temom je ranije tvrdio da AEM toleriše kršenje Zakona o elektronskim medijima pojedinim emiterima koji imaju manje od 10 odsto sopstvene produkcije vijesti i informacija iz naše države²⁴, dok je AEM tvrdila suprotno²⁵.

Ova regulatorna agencija je u posljednjem izvještaju navela da najveće učešće u strukturi programa crnogorskih medija ima kupljeni program²⁶, kao i da je televizijski program domaćih medija, za razliku od radijskog, značajno izložen međunarodnoj, prije svega regionalnoj konkurenciji. Skoro 90% crnogorskih domaćinstava televiziju gleda putem neke vrste „kablovske“ distribucije²⁷.

Tri komercijalne televizije sa nacionalnom frekvencijom nedavno su zatražile od AEM da propiše uslov da

— 19

Agencija za elektronske medije. Izvještaj o radu Agencije za elektronske medije za 2016. godinu. Dostupno na: <https://goo.gl/knHLBo>. Pristupljeno: 28.01.2019.

— 20

JUFREX, *Analiza medijskog sektora u Crnoj Gori sa preporukama za usklađivanje sa standardima Savjeta Evrope i Evropske unije*. Dostupno na: goo.gl/XjxWKf. Pristupljeno: 15.11.2018.

— 21

Ibid.

— 22

Agencija za elektronske medije. Izvještaj o radu Agencije za elektronske medije za 2017. godinu. Dostupno na: <https://bit.ly/2Wqe6Nu>. Pristupljeno: 28.01.2019.

— 23

Dragan Koprivica et al., *Procjena napretka Crne Gore u ispunjavanju političkih kriterijuma u pregovorima sa EU. Prvi dio: Procjena napretka u oblastima pravosuđe, borba protiv korupcije i mediji*, CDT, Podgorica, 2017. Dostupno na: <https://goo.gl/24R7BA>. Pristupljeno: 29.11.2018.

— 24

Ivan Čadenović, „Đurović pisao Skupštini: Pink i Prva krše zakon, AEM ćuti”, *Vijesti online*, 13.06.2016. Dostupno na: goo.gl/NZRX6K. Pristupljeno: 28.06.2017.

— 25

Agencija za elektronske medije. Izvještaj o radu Agencije za elektronske medije za 2016. godinu. Dostupno na: <https://goo.gl/knHLBo>. Pristupljeno: 28.06.2017.

— 26

Ibid.

— 27

Ibid.

samo oni koji proizvode program u Crnoj Gori, u procentu ne manjem od zahtijevanog nacionalnom frekvencijom, mogu prodavati reklame u našoj zemlji. Ovo bi, prema njihovom mišljenju, spriječilo da kablovski kanali po istim uslovima kao nacionalni emiteri prodaju reklamni prostor jer, istovremeno, ne proizvode lokalni program, ne zapošljavaju lokalne medijske profesionalce i ne plaćaju sve dažbine državi koje plaćaju TV stanice sa nacionalnom dozvolom.²⁸

U osnovi njihove argumentacije je činjenica da su kablovski emiteri znatno povlašćeni u odnosu na nacionalne jer imaju mnogo više mogućnosti za ubiranje prihoda što ih stavlja u znatno bolji položaj od televizijskih kuća sa nacionalnom frekvencijom.

Ovo bi, prema njihovom mišljenju, bilo osnova da se pokrenu mjere „neophodne da se omogući i osigura tranzicija sa nacionalnih tržišta na tržište zajedničke proizvodnje i distribucije programa, te da se garantuju uslovi za pravičnu konkurenciju koja ne dovodi u pitanje ulogu javnog interesa koja se vrši putem audiovizuelnih medijskih servisa”, kako to predviđaju pravila EU.²⁹

S druge strane, JUFREX smatra da bez obzira na šte-

tu koja se prouzrokuje prihodima crnogorskih emitera, ovu praksu ne može i ne treba da sprovodi AEM niti bilo koji drugi organ javnog sektora, jer bi to bilo u suprotnosti sa obavezama Crne Gore iz Evropske konvencije o prekograničnoj televiziji, kao i Zakona o elektronskim medijima (u kojem se navodi da „Crna Gora obezbjeđuje slobodu prijema i reemitovanja audiovizuelnih medijskih usluga iz država članica EU i drugih evropskih država potpisnica Evropske Konvencije o prekograničnoj televiziji”)³⁰.

Većina naših eksperata smatra da ovaj predlog nije u suprotnosti sa Konvencijom i da, ukoliko se ne prihvate ove ili slične mjere regulacije tržišta, dugoročni opstanak medija koji imaju redakcije u Crnoj Gori će ozbiljno biti doveden u pitanje.

Ukupno gledano, resursi, kaznena politika koju sprovodi AEM i njihova nezavisnost ocijenjeni su prosječnom ocjenom 2.5. Ova institucija je krajem 2017. inicirala izradu Nacrta zakona o medijima i Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o nacionalnom javnom emiteru RTCG. Više od godinu nakon ove inicijative predlozi nijesu usvojeni na Vladi niti u Skupštini.

— 28

Ekipa Vijesti online, ”Prva, Vijesti i Nova M pisale nadležnim agencijama: Zaštitite domaće televizijsko tržište”, *Vijesti online*, 26. novembar 2018. Dostupno: <https://bit.ly/2DDd5Kx>. Pristupljeno: 28.01.2019.

— 29

Direktiva 2010/13/EU Evropskog parlamenta od 10. marta 2010. godine o usklađivanju određenih odredbi utvrđenih zakonima, propisima ili upravnim radnjama u državama članicama o pružanju audiovizuelnih medijskih usluga.

— 30

JUFREX, *Analiza medijskog sektora u Crnoj Gori sa preporukama za usklađivanje sa standardima Savjeta Evrope i Evropske unije*, 2017. Dostupno na: goo.gl/Xjx-WKf. Pristupano: 15.11.2018.

Ministarstvo kulture

I dalje je izostaje inicijativa Ministarstva kulture (MK) da konačno strateški planira razvoj medija i uslova za njihovo ravnopravno funkcionisanje.

Na osnovu Godišnjeg izvještaja za 2017. godinu, može se zaključiti da je MK sprovelo godišnji Konkurs za sufinansiranje programskih sadržaja u lokalnim štampanim medijima i medijskim naučnim časopisima, te organizovala obuku novinara i konkurs za izbor najboljeg istraživačkog teksta u skladu sa Strategijom za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016– 2020.³¹

Globalni problem širenja dezinformacija prepoznat je i u Crnoj Gori. Međutim, izostala je reakcija Ministarstva kulture koje nije pokrenulo inicijativu koja bi pružila adekvatan odgovor države na ovaj problem, kao što je na evropskom nivou usvojena Rezolucija³² koja preporučuje proaktivne mjere i kazne za širenje propagande.

— 31

Ministarstvo kulture.
Izvještaj o radu i stanju
u upravnim oblastima iz
nadležnosti Ministarstva kulture
za 2017. godinu. Dostupno:
<https://goo.gl/bDXpKm>.
Pristupano: 30.01.2019.

— 32

European Parliament,
Hostile propaganda: the
EU must develop a firm
response, 2018. Dostupno na: <https://goo.gl/PgtBWR>.
Pristupano: 31.01.2019

Vrhovni sud

U posljednjem izvještaju o napretku EK prepoznaje da i dalje nema jednoobraznog pristupa kaznama, što ukazuje na to da sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP) još nije dovoljno zaživjela u Crnoj Gori³³.

Vrhovni sud je ranije donio smjernice koji upućuju na sudska praksa ESLJP, u cilju pomoći sudijama pri određivanju standarda za kazne, ali EK je i ranije isticala da kazne koje se izriču medijima i novinarima treba da odražavaju lokalni kontekst, iako su generalno u skladu sa praksom ESLJP.

— 33

Evropska komisija,
Izvještaj o Crnoj Gori
2018, Strazbur, 2018.
Dostupno na: [goo.
gl/83y5Ti](https://goo.gl/83y5Ti). Pristupljeno:
15.11.2018.

Kako do stvarne nezavisnosti javnih servisa

Nezavisnost i samostalnost u radu novinara i urednika RTCG propisana je Statutom ove medijske kuće i Zakonom o nacionalnom javnom servisu RTCG. Međutim, nezavisnost upravljačkih struktura i zaštita od političkog pritiska, u praksi, nije osigurana. Postupak imenovanja članova Savjeta koji je u rukama Skupštine ostavlja prostor za ozbiljno miješanje političkih struktura u rad Javnog servisa. Važeće zakonsko rješenje kritikovao je JUFREX. Navode da je cjelokupna upravljačka struktura obično snažno povezana sa političkim interesima, a da su široko prepoznati miješanje u uređivačku politiku, kao i

samocenzura.³⁴

Resorni potpredsjednik Vlade je predložio model po kojem bi izbor Savjeta RTCG bio izmješten iz Skupštine čime se bi se bolje zaštitila nezavisnost Javnog servisa³⁵, dok je iz civilnog sektora predloženo da AEM bira članove Savjeta RTCG³⁶.

S druge strane, OEBS je nedavno predložio da se Generalni direktor RTCG bira kvalifikovanom većinom u Skupštini³⁷. Taj predlog je naišao na kritiku civilnog sektora koji smatra da bi predloženo rješenje ugrozilo nezavisnost Javnog servisa.³⁸

Nakon političkog dogovora o formiranju Vlade izbornog povjerenja, 2016. godine smijenjen je tadašnji menadžment Javnog servisa. Rad novog rukovodstva u izvještaju EK, u izvještajima OEBS/ODIHR i dijela domaće javnosti viđen je kao pozitivno dešavanje u uredničkoj nezavisnosti o profesionalizmu. Međutim, u 2018. godini je kulminiralo političko miješanje u rad Javnog servisa što je rezultiralo prijavama o navodnom konfliktu interesa protiv članova Savjeta. Glasovima vladajuće većine u Skupštini Crne Gore smijenjena dva člana Savjeta Javnog servisa, a zatim i predsjednik Savjeta. I pored sudskih odluka kojima je utvrđeno da

— 34
JUREX, *Analiza medijskog sektora u Crnoj Gori sa preporukama za usklađivanje sa standardima Savjeta Evrope i Evropske unije*. Dostupno na: goo.gl/XjxWKf. Pristupano: 15.11.2018.

— 35
Vlada Crne Gore, Potpredsjednik Pažin: Planirane izmjene zakona o RTCG obezbijediće čvršće garancije pune nezavisnost javnog servisa, 2018. Dostupno na: <https://goo.gl/ygV4VK>. Pristupljeno: 30.01.2019.

— 36
Tim Fos media, "Media centar: Članove Savjeta RTCG da bira AEM", *Fos media*, 01.04.2018. Dostupno na: <https://goo.gl/vR9G46>. Pristupano: 30.01.2019.

— 37
Mirjana Dragaš, "OEBS: Generalnog direktora RTCG da bira parlament", *AntenaM*, 21.11.2018. Dostupno na: <https://goo.gl/vECTsj>. Pristupano: 30.01.2019.

— 38
Tim PCNEN, "Đurović: Predlog eksperta OSCE-a ne doprinosi jačanju nezavisnosti RTCG", *PCNEN*, 23.11.2018. Dostupno na: <https://goo.gl/tNrNMm>. Pristupano: 30.01.2019.

Zakon u ovom slučaju nije pravilno primjenjen, Savjet je dobio nove članove. Novoizabrani Savjet je smijenio menadžment RTCG i izabrao novi. To je u prethodnih osam godina bila treća smjena generalnih direktora ili direktora RTCG. Svi su oni tražili i/ili dobili novčanu satisfakciju na sudu, što upućuje da su smjene bile nezakonite.

Ove promjene pratile su oštre reakcije međunarodne zajednice, civilnog sektora i opozicionih partija, kao i navodi o povezanosti novih članova Savjeta sa vladajućom partijom. Vodeći menadžeri u Javnom servisu formalno nijesu članovi partija, ali naši eksperti smatraju da ih, zbog percepcije o političkom uticaju na uređivačku politiku i rad ove medijske kuće, i javnost percipira kao povezane sa vladajućim političkim strukturama.

Posljednja istraživanja javnog mnjenja pokazuje da oko 22% građana najviše vjeruje Javnom servisu³⁹. U menadžmentu smatraju da informativni program ide ulaznom linijom, što je civilni sektor osporio tvrdeći da uporedni podaci iz ranijih godina ukazuju na pad povjerenja⁴⁰.

Sve ovo je doprinijelo da, prema mišljenju većine naših eksperata, dođe do pada u kvalitetu rada RTCG. Eksperti su povjerenje u RTCG, zaštitu od političkog uplitanja, zastupljenost društvenih aktera u nadzornim tijelima i politički uticaj na rukovodeći kadar ocijenili prosječnom ocjenom 1.9.

— 39

Agencija Mina, Javnom servisu vjeruje 22,5 odsto građana, *AntenaM*, 25.12.2018. Dostupno na: <https://bit.ly/2sQFff5>. Pristupljeno: 28.01.2019.

— 40

PCNEN, *Media centar: Nivo povjerenja u RTCG ispod onoga iz 2012. godine*, 2019. Dostupno: <https://goo.gl/jwJWT7>. Pristupano: 01.02.2019.

Teška ekonomska situacija u medijima

Za relativno mali tržišni udio bori se izuzetno veliki broj medija. Crnogorsko oglašivačko tržište je ove godine procijenjeno na oko 11 miliona eura vrijednosti⁴¹. Ranijih godina procjena je bila oko 12-13 miliona od čega su 10 miliona činili komercijalni oglašivači, a 2-3 miliona reklamiranje državne i lokalne administracije i kompanija u državnom vlasništvu⁴².

EK ukazuje da i dalje postoje bojazni vezane za transparentnost i nediskriminaciju u postupku oglašavanja države. Ranijih godina istraživanja civilnog sektora su pokazivala da se u praksi državna sredstva za oglašava-

vanje u većoj mjeri usmjeravaju ka medijima koji nijesu kritični prema vlastima⁴³.

Veliki broj medija bilježi gubitke. Neki su ovaj problem pokušali da riješe tako što su troškove sveli na minimum, dok se drugi oslanjaju na novčane injekcije vlasnika ili na donacije iz državnog i lokalnog budžeta⁴⁴. I međunarodna zajednica kroz svoj programe finansira aktivnosti medija.

Većina medija ima dugovanja za poreze i doprinose, te dugovanja prema Radio-difuznom centru (RDC) i AEM.

Država sprovodi praksu povremenog otpisivanja dugova privatnih emitera prema RDC. U 2017. godini otpisano je 1,8 miliona⁴⁵. Očekuje se da će se sa ovom pomoći nastaviti u ukupnom iznosu od 1,6 miliona za period 2017-2021. godine⁴⁶.

Važan izvor finansiranja medija bio je Fond za pomoć komercijalnim medijima kroz koji su mediji u 2015. i 2016. dobili podršku od 510 hiljada eura⁴⁷. Od 2017. kada je ovaj fond ukinut nije osmišljen novi model za finansiranje za medijskog pluralizama.

Medijima nacionalnih manjina stoji na raspolaganju Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava. Država

— 41
IREX, *Media Sustainability Index 2018, Vašington*, 2018. Dostupno na: goo.gl/xch6Hy.
Pristupljeno: 30.01.2019.

— 42
IREX, *Media Sustainability Index 2017, Vašington*, 2017. Dostupno na: <https://goo.gl/Dx4dCu>.
Pristupljeno: 30.01.2019.

— 43
Ana Nenezić, Dragoljub Duško Vuković, *Jednake šanse za sve medije u CG - Godišnji izvještaj za 2016*, CGO, 2017. Dostupno na: <https://goo.gl/G85sy3>.
Pristupljeno: 30.01.2019.

— 44
IREX, *Media Sustainability Index 2017, Vašington*, 2017. Dostupno na: <https://goo.gl/Dx4dCu>.
Pristupljeno: 31.01.2019.

— 45
Vlada Crne Gore. Informacija o pomoći komercijalnim i lokalnim radio i TV emiterima, usvojena na 15. sjednici Vlade Crne Gore od 02.03.2017. Dostupno na: <https://goo.gl/se4ywD>.
Pristupljeno: 30.01.2019.

— 46
JUFREX, *Analiza medijskog sektora u Crnoj Gori sa preporukama za usklađivanje sa standardima Savjeta Evrope i Evropske unije*, 2017. Dostupno na: goo.gl/XjxWKf.
Pristupljeno: 15.11.2018.

— 47
Ibid.

izdvaja najmanje 0,15% iz budžeta za finansiranje Fonda koji vrši raspodjelu sredstava između nacionalnih manjina na osnovu javnog konkursa⁴⁸.

Novi model finansiranja Javnog servira većim dijelom iz budžeta, a menadžment te medijske kuće ga prepoznaje kao model koji donosi stabilne i rastuće prihode⁴⁹.

Iako je vlasništvo nad medijima formalno transparentno, spisak medija i njihovih vlasnika nije javno dostupan na jednom mjestu. AEM podatke o vlasništvu medija objavljuje na svom sajtu, ali u dijelu javnosti postoje sumnje da te informacije nijesu u potpunosti tačne. JUFREX navodi da postoji nepoklapanje između zvaničnih informacija i stvarnog vlasništva nad nekoliko medija⁵⁰. Pretragom interneta može se utvrditi da na veb stanicama komercijalnih medija najčešće nijesu objavljene informacije o vlasničkoj strukturi, tiražu/gledanosti, kao ni finansijski izvještaji.

Eksperti koji su učestvovali u našem istraživanju ekonomske prilike u oblasti medija ocjenjuju prosječnom ocjenom 2.

— 48

Zakon o manjinskim pravima i slobodama, *Sl. list* RCG, br. 31/2006, 51/2006 - odluka US i 38/2007 i *Sl. list* CG, br. 2/2011, 8/2011 - ispr. i 31/2017. Član 36g.

— 49

Nataša Labudović, "Više novca u 2019. znači moderniji RTCG", *RTCG*, 2018. Dostupno na: <https://goo.gl/QVcwHA>. Pristupano: 01.02.2019.

— 50

JUREX, *Analiza medijskog sektora u Crnoj Gori sa preporukama za usklađivanje sa standardima Savjeta Evrope i Evropske unije*, 2017. Dostupno na: goo.gl/XjxWKf. Pristupano: 15.11.2018.

Nedovoljno dobar status zapošljenih u medijima

Oko 1.5% zaposlenih u Crnoj Gori radi u medijima⁵¹. Istraživanja civilnog sektora pokazuju da novinari i dalje zarađuju manje od prosječne plate na nivou države, a čak svaki treći novinar mjesečno primi manje od 400 eura neto⁵².

U lokalnim medijima se duguje i do osam plata, a čak 60% novinara svjedoči o tome da se njihov ekonomski položaj pogoršao.⁵³

Prema istraživanju civilnog sektora, većina medija u Crnoj Gori nema unutrašnje akte koji regulišu pravila rada u redakciji. U nekim slučajevima redakcije nije-

su odvojene od sektora za marketing.⁵⁴ Zbog toga se u praksi često dešavaju indirektni uticaji vlasnika ili marketing sektora na uređivačke politike medija. Civilni sektor smatra da zakonskim mehanizmom treba osigurati uredničku nezavisnost redakcije.⁵⁵

Većina novinara, prema istraživanju civilnog sektora, smatra da urednici imaju izuzetan, veliki ili djelimičan uticaj na njihov rad, dok vladini zvaničnici i političari uglavnom ne utiču na njihov rad.⁵⁶

Istraživanje OEBS-a iz 2014. godine pokazuje da je 70% novinara osigurano na punu platu, dok oko 30% ili nije osiguran, ili je osiguran na niži iznos od plate koju prima.⁵⁷

— 51 IREX, *Media Sustainability Index 2017*, 2017. Dostupno na: <https://goo.gl/Dx4dCu>. Pristupljeno: 30.01.2019.

— 52 Sindikat medija Crne Gore, *Indikator nivoa medijskih sloboda i bezbjednosti novinara (Crna Gora)*, 2018.

— 53 *Ibid.*
— 54 CEDEM, OEBS, *Socijalni položaj novinarske profesije u Crnoj Gori*, 2014. Dostupno na: <https://goo.gl/d3EyV4>. Pristupljeno: 30.01.2019.

— 55 *Ibid.*

— 56 *Ibid.*

Samoregulacija – problem koji se ne rješava

Pitanje samoregulacije je, i dalje, jedan od najvećih izazova na medijskoj sceni u Crnoj Gori. Podijeljenost medijske zajednice reflektovala se i na formiranje i rad samoregulatornih tijela.

Do nedavno su postojala dva samoregulatorna tijela. Međutim, Medijski savjet za samoregulaciju je nedavno objavio da suspenduje aktivnosti zbog nedostatka sredstava, dok Samoregulatorni savjet za lokalnu štampu u javnosti nije aktivan.

U cilju efikasnije primjene Kodeksa novinara i novinarki, neki mediji su osnovali instituciju medijskog ombudsmana.

JUREX prepoznaje da nepostojanje jedinstvenog sa-

moregularnog tijela javnosti ne omogućava da ima jasnu svijest o nadležnom organu kojem može da se žali u slučaju navodnih kršenja novinarske etike.⁵⁸

Svi naši eksperti su saglasni da postoje stalna kršenja Etičkog kodeksa u medijima. Dio njih smatra da je institucija medijskog obudsmana upitna zbog toga što i novinari i obudsman rade za istog poslodavca.

Prosječna ocjena za samoregulaciju je jako niska i iznosi 1.9.

Medijska zajednica, povremeno vodi dijalog o slobodi medija ili nekih drugim važnim pitanjima u ovoj oblasti. Dijalog se češće dešava na inicijativu međunarodne zajednice ili civilnog sektora nego na inicijativu medija.

Situacija u medijima uslovljava i nedovoljno dinamičan razvoj istraživačkog novinarstva kod onih koji ovu vrstu novinarstva stvarno žele da razvijaju. Kapaciteti novinara za istraživačke priče se grade najčešće uz pomoć projekata međunarodnih institucija. Međunarodnim donacijama finansira se i rad nekoliko istraživačkih organizacija. Takođe, aktivno je i nekoliko strukovnih udruženja i sindikata novinara. Treninge za novinare često organizuje međunarodne organizacije, ali medijske kuće i strukovna udruženja koja sprovode projekte. Međutim,

— 58

JUFREX, *Analiza medijskog sektora u Crnoj Gori sa preporukama za usklađivanje sa standardima Savjeta Evrope i Evropske unije*, 2017.. Dostupno na: goo.gl/XjxWKf.
Pristupano: 15.11.2018.

ne postoje precizne informacije koliko je novca izdvojeno za edukaciju zaposlenih u medijima.

U posljednjih nekoliko godina uvedena je praksa nagrađivanja novinara za kvalitetne novinarske priče koje dodjeljuju međunarodne i domaće organizacije. Nagrade za novinarske priče u posljednje vrijeme dodjeljuju i institucije i organizacije civilnog društva.

Dio naših eksperata smatra da bi, u medijima, trebalo uvesti interne procedure kojima se transparentno regulišu odnosi novinara i različitih interesnih grupa.

Spriječiti zastaru napada na novinare

Od jula 2017. do kraja juna 2018. godine registrovano sedam slučaja napada na novinare i imovinu medija⁵⁹. Tokom 2018. godine desio se i najdrastičniji slučaj, pokušaj ubistva novinarkе Olivere Lakić, koji još nije riješen.

Crnogorsko tužilaštvo je od 2004. do početka 2018. godine registrovalo 33 slučaja napada na novinare, a u šest slučajeva počinioci još nijesu pronađeni⁶⁰. Napadi na novinare i njihovu imovinu se redovno prijavljuju nadležnim organima, ali je njihovo rješavanje sporo. U velikom broju slučajeva naručioc i izvršioc napada na novinare su nepoznati. Razvojem društvenih medija, stvoreni su novi kanali putem kojih novinarima nerijetko stižu prijetnje.

— 59

Sindikata medija Crne Gore, *Indikator nivoa medijskih sloboda i bezbjednosti novinara (Crna Gora)*, 2018.

— 60

Ibid.

— 61

Sindikata medija, *Bezbjednost novinara i sloboda medija u regionu zabrinjavajući*. Dostupno na: goo.gl/pq1uFX. Pristupljeno: 30.01.2019.

— 62

Vlada Crne Gore, Sedmi polugodišnji izvještaj o realizaciji Akcionog plana za 23. pregovaračko poglavlje Pravosuđe i temeljna prava za period januar - jun 2018. Dostupno na: <https://goo.gl/FC1yi3>. Pristupljeno: 15.11.2018.

Vladina Komisija za praćenje postupanja nadležnih organa u istragama slučajeva prijetnji nasilja nad novinarima, ubistva novinara i napada na imovinu medija, koju čine predstavnici institucija, NVO-a i medija, usvojila je pet izvještaja sa preporukama. Međutim, prema ocjeni naših eksperata njihova primjena je neizvjesna. Član ovog tijela ukazao je na dodatan problem zastarijevanja nekih slučajeva, što je Tužilaštvo negiralo⁶¹.

Novinarska i medijska udruženja reaguju u slučajevima napada na novinare i njihovu imovinu. Međutim, primjetno je da podrška u većoj mjeri dolazi od nevladinih organizacija, političke i međunarodne zajednice, nego homogene novinarske branše.

U izvještaju o realizaciji AP za poglavlje 23 i 24⁶², Vlada navodi da se u kontinuitetu sprovodi operativne provjere na terenu u vezi sa osobama koje bi mogle ugroziti bezbjednosti novinara. Skupština je u junu 2016. donijela Odluku o obrazovanju Privremenog parlamentarnog odbora za nadzor nad istragama slučajeva ugrožavanja bezbjednosti novinara i medijskih kuća. Rad ovog odbora nije dao vidljive rezultate. U novom sazivu parlamenta taj odbor nije formiran.

Uprava policije, prema istraživanju civilnog sektora,

nije radila nove analize ugroženosti crnogorskih novinara, ali je nakon napada na Oliveru Lakić tražila imena novinara koji se bave crnom hronikom kako bi uradili procjenu bezbjednosti⁶³.

Sudovi su od 2011. do 2017. radili na 109 predmeta u kojima su tuženi novinari ili mediji, čime je zabilježen blagi pad broja tužbi u odnosu na raniji period⁶⁴.

Istraživački novinar Jovo Martinović prvostepeno je osuđen na godinu i po zatvora zbog učešća u međunarodnom švercu droge. Sam Martinović, a i dio novinarske branše smatra da je ovo nepravedna i politički motivisana presuda jer je Martinović, pripremajući istraživačku priču o trgovini narkoticima, došao u kontakt sa ovom kriminalnom grupom.

Ugroženost novinara, reakcije tužilaštava na njih i reakcija i osude od strane važnih društvenih činilaca, od strane naših eksperata ocijenjeni su ocjenom 2. Policijska zaštita novinara koji se osjećaju ugroženo ocijenjena je sa 3.4.

Iako nema direktnih prijetnji, nije rijetkost da javni funkcioneri kritikuju rad medija ili da ih optužuju za njihov rad. Znatan dio naših eksperata to doživljava kao pritisak na medije čiji je cilj da se utišaju kritike novinara ili medijskih kuća prema politika vlasti, pa odnos javnih funkcionera prema medijima prosječno ocjenjuju sa 2.

— 63

Sindikat medija Crne Gore, *Indikator nivoa medijskih sloboda i bezbjednosti novinara (Crna Gora)*, 2018.

— 64

Vrhovni sud Crne Gore. Izvještaj o primjeni Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u praksi Vrhovnog suda Crne Gore, januar 2015 – jul 2017. Dostupno: <https://googl/ujUeEP>. Pristupljeno: 30.01.2019.

Metodologija

Crna Gora je ostvarila napredak ka članstvu u EU, ali nam ključni zadaci i obaveza koje treba ispuniti na ovom putu tek predstoje. Napredak ostaje ograničen u ključnim poglavljima koja imaju sveobuhvatni uticaj na pregovore sa EU. U našem istraživačkom fokusu je bilo ispunjavanje političkih kriterijuma – demokratije i vladavine prava - jer smatramo da je stvarni a ne samo formalan napredak u ovoj oblasti jedan od najznačajnijih preduslova demokratskog razvoja Crne Gore. Istraživanje obuhvata šest oblasti: izbori, pravosuđe, borba protiv korupcije i organizovanog kriminala, mediji i reforma javne uprave, i svaka od njih će biti tretirana u posebnom dokumentu. Oblasti se sastoji od niza podoblasti koji se tiču regulacije strateškog i pravnog okvira, institucionalnog, administrativnog i materijalnog kapaciteta kao i ostvarenih rezultata u praksi. Naše analize sadrže ocjene ispunjenosti kriterijuma do kojih smo došli sabiranjem i artikulisanjem stavova i procjena eksperata koji prate kvalitet implementacije EU standarda, kao i analizom sprovedenih normativnih i institucionalnih reformi i njihovih praktičnih rezultata. Procjenu napretka u ispunjenju političkih kriterijuma prvi put smo uradili 2017. godine. Tada smo uz pomoć meto-

dologa, dr Martina Brusisa za svaku od navedenih oblasti pripremili je set indikatora, koji služe kao mjerila za procjenu situacije u istraživanim oblastima, i koji zapravo predstavljaju naše razumijevanje onoga što su zahtjevi sadržani u privremenim mjerilima EK. Nakon prve procjene naš istraživački fokus smo, u 2018. godine, proširili i na druge zemlje regiona pa smo sa kolegama iz CRTA (Srbija), Metamorfozis (Makedonija) i Zašto ne? (Bosna i Hercegovina) usavršili metodologiju na osnovu koje pripremamo ovu procjenu.

Osnova za razvoj indikatora su ključne ocjene i preporuke iz izvještaja Evropske komisije i strategije za “Kredibilnu perspektivu proširenja i pojačanu saradnju EU sa Zapadnim Balkanom”, ali i drugih međunarodnih izvještaja, komparativne studije i istraživanja, akcioni planovi, te brojni međunarodni standardi i prakse i drugi referentni materijali. Ukupan broj indikatora za sve oblasti je 237.

Četvrti dio istraživanja odnosi se na medije. Ovu oblast smo ocjenjivali na osnovu 44 indikatora, a u toku rada konsultovali smo mišljenja devet eksperata (predstavnicima NVO-a, medija, analitičari i sl.)

Izvori i literatura

Istraživanja i naučni članci

1. Nenezić Ana, Dragoljub Duško Vuković, *Jednake šanse za sve medije u CG - Godišnji izvještaj za 2016*, CGO, 2017.
2. CEDEM, OEBS, *Socijalni položaj novinarske profesije u Crnoj Gori*, 2014.
3. Institut za medije Crne Gore, *Primjena Etičkog kodeksa i načela samoregulacije kroz interna pravila za objavljivanje komentara u online medijima u Crnoj Gori*, 2018.
4. IREX, *Media Sustainability Index 2017*, 2017.
5. IREX, *Media Sustainability Index 2018*, 2018.
6. JUFREX, *Analiza medijskog sektora u Crnoj Gori sa preporukama za usklađivanje sa standardima Savjeta Evrope i Evropske unije*, 2017.
7. Sindikat medija Crne Gore, *Indikator nivoa medijskih sloboda i bezbjednosti novinara (Crna Gora)*, 2016.
8. Sindikat medija Crne Gore, *Indikator nivoa medijskih sloboda i bezbjednosti novinara (Crna Gora)*, 2018.

Zakoni, izvještaji i javni dokumenti

1. Agencija za elektronske medije, *Izvještaj o radu Agencije za elektronske medije za 2016. godinu*, 2017.
2. Agencija za elektronske medije, *Izvještaj o radu Agencije za elektronske medije za 2017. godinu*, 2018.
3. Direktiva 2010/13/EU Evropskog parlamenta, 2010.
4. Evropska komisija, *Izvještaj za Crnu Goru za 2018*, 2018.
5. European Parliament, *Hostile propaganda: the EU must develop a firm response*, 2018.
6. Kodeks novinara/ki Crne Gore, 2016.
7. Ministarstvo kulture, *Izvještaj o rad i stanju u upravnim oblastima iz nadležnosti Ministarstva kulture za 2017*, 2018.
8. Ministarstvo pravde Crne Gore, *Polugodišnji izvještaj o realizaciji Akcionog plana za poglavlje 23 za period januar – jun 2018*, 2018.
9. Vlada Crne Gore, *Akциони plan za poglavlje 23. Prava sudu i temeljna prava*, 2015.
10. Vlada Crne Gore, *Ekspoze mandatara za sastav Vlade Crne Gore Duška Markovića*, 2016.
11. Vlada Crne Gore, *Informacije o zaključivanju Ugovora o pružanju javnih usluga između Vlade Crne Gore i Radio i Televizije Crne Gore s Predlogom ugovora o pružanju javnih usluga za period januar 2018 – decembar 2020. godine*, 2018.

12. Vlada Crne Gore, *Informacija o pomoći komercijalnim i lokalnim radio i TV emiterima, usvojena na 15. sjednici Vlade Crne Gore od 02.03.2017*, 2017.
13. Vlada Crne Gore, *Predlog zakona o državnoj upravi*, 2018.
14. Vlada Crne Gore, *Program rada Vlade Crne Gore za 2018*,
15. Vrhovni sud Crne Gore, *Izveštaj o primjeni Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u praksi Vrhovnog suda Crne Gore, januar 2015 – jul 2017*, 2018.
16. Zakon o manjinskim pravima i slobodama, Sl. list RCG, br. 31/2006, 51/2006 - odluka US i 38/2007 i "Sl. list CG", br. 2/2011, 8/2011 - ispr. i 31/2017.

Novinarski članci/internet izvori

1. Agencija Mina, *Javnom servisu vjeruje 22,5 odsto građana*, 2018.
2. AntenaM, OEBS: *Generalnog direktora RTCG da bira parlament*, 2018.
3. Fos media, Media centar: *Članove Savjeta RTCG da bira AEM*, 2018.
4. Čađenović I., Đurović pisao Skupštini: *Pink i Prva krše zakon*, AEM čuti, Vijesti online, 2016.
5. Nataša Labudović, *Više novca u 2019. znači moderniji RTCG*, RTCG, 2018.
6. PCNEN, Đurović: *Predlog eksperta OSCE-a ne doprinosi jačanju nezavisnosti RTCG*, 2018.
7. PCNEN, Media centar: *Nivo povjerenja u RTCG ispod onoga iz 2012. godine*, 2019.
8. Vijesti online, *Prva, Vijesti i Nova M pisale nadležnim agencijama: Zaštitite domaće televizijsko tržište*, 2018.
9. Vlada Crne Gore, Potpredsjednik Pažin: *Planirane izmjene zakona o RTCG obezbijediće čvršće garancije pune nezavisnost javnog servisa*, 2018.

Istraživački centar CDT-a

Istraživački centar CDT-a (IC) je osnovan 2011. godine uz podršku Think Thank Fonda. Cilj IC-a je unapređenje javnih politika, donošenje kvalitetnijih odluka državnih organa, osnaživanje javnog dijaloga i jačanje institucija. IC u svom radu koristi savremene istraživačke metode i vodi se standardima transparentnosti, objektivnosti i preciznosti. Oslanjajući se na komparativne primjere dobre prakse i praktične rezultate, definiše mjere i preporuke za poboljšanje stanja koje se dostavljaju donosiocima odluka i široj javnosti. IC je posvećen kontinuiranom usavršavanju sopstvenih kapaciteta i kao mehanizama kontrole kvaliteta naših istraživačkih proizvoda, a u svoj rad, pored CDT tima, uključuje brojne domaće i međunarodne stručnjake kao spoljne saradnike. Vašoj pažnji preporučujemo sljedeće predloge praktične politike:

O potrebi promjene izbornog zakonodavstva i dostizanja demokratskih standarda fer izbora možete čitati u dokumentima:

Procjena napretka Crne Gore u ispunjavanju političkih kriterijuma u pregovorima sa EU – Prvio dio: Legitimitet i integritet izbora – neophodan korak ka evropskim vrijednostima <https://www.cdtmn.org/2018/11/02/vrijeme-je-da-zatvorimo-poglavlje-fer-izbora/>

Nakon tri velika izborna ciklusa: Kako do izbornog integriteta <https://www.cdtmn.org/izbori/izbori-analize/kako-do-izbornog-integriteta-2018-predlog-prakticne-politike/>

Državna izborna komisija u Crnoj Gori - neuspjeli eksperiment. Neophodni koraci za stvaranje kredibilne institucije <https://www.cdtmn.org/2018/06/21/drzavnaizborna-komisija-neuspjeli-eksperiment/>

Depolitizovana i efikasna izborna administracija – preduslov povjerenja u izbore <https://www.cdtmn.org/wp-content/uploads/2017/02/DIK-Policy-01022017.pdf>

Preporuke za unapređenje rada Agencije za sprječavanje korupcije - Kroz osvrt na zaključke objavljene u izvještaju o kontroli parlamentarnih izbora <https://www.cdtmn.org/izbori/izbori-analize/preporuke-za-unaprednje-rada-agencije/>

O tome kako napredak Crne Gore u ispunjavanju političkih kriterijuma u pregovorima sa EU vide eksperti u civilnom društvu čitajte u:

Procjena napretka Crne Gore u ispunjavanju političkih kriterijuma u pregovorima sa EU. Drugi dio: Pravosuđe <https://www.cdtmn.org/2018/12/15/nakon-18-godina-reforme-pravosuda-devaluacija-postignuca/>

Procjena napretka Crne Gore u ispunjavanju političkih kriterijuma u pregovorima sa EU. Prvio dio: Legitimitet i integritet izbora – neophodan korak ka evropskim vrijednostima <https://www.cdtmn.org/izbori/izbori-analize/legitimitet-i-integritet-izbora-neophodan-korak-ka-evropskim-vrijednostima-2018-predlog-prakticne-politike/>

O tome kako napredak Crne Gore u ispunjavanju političkih kriterijuma u pregovorima sa EU vide eksperti u civilnom društvu čitajte u:

Procjena napretka Crne Gore u ispunjavanju političkih kriterijuma u pregovorima sa EU. Prvi dio: Procjena napretka u oblastima pravosuđe, borba protiv korupcije i mediji <https://www.cdtmn.org/dobroupravljanje/du-analize/procjena-napretka-cg-u-pregovorima-sa-eu-2017-predlog-prakticne-politike/>

Procjena napretka Crne Gore u ispunjavanju političkih kriterijuma u pregovorima sa EU. Drugi dio: Procje-

na napretka u oblastima reforma javne uprave, borba protiv organizovanog kriminala i ljudska prava <https://www.cdtmn.org/dobroupravljanje/du-analize/procjena-na-na-pretku-cg-u-pregovorima-sa-eu-2017-predlog-prakticne-politike-ii-dio/>

O tome kako država i lokalne samouprave planiraju razvoj, mjere uspjeh svog rada i šta treba da urade da bi se unaprijedile prakse u ovoj oblasti čitajte u:

Planiranje, mjerenje i izvještavanje kao poluge uspjehnosti Vladinih politika <https://www.cdtmn.org/dobroupravljanje/du-analize/predlog-prakticne-politike/>

Planiranje, mjerenje i izvještavanje kao poluge uspjehnosti lokalnih politika - Na primjeru opština Nikšić i Kotor <https://www.cdtmn.org/dobroupravljanje/du-analize/upravljanje-za-rezultate-na-lokalnom-nivou-2017-predlog-prakticne-politike/>

Kako država prepoznaje nasilni ekstremizam i kako se protiv njega bori saznajte u dokumentu:

Kako poboljšati sprovođenje Strategije suzbijanja nasilnog ekstremizma? <https://www.cdtmn.org/eu/eu-analize/kako-poboljsati-sprovođenje-strategije-suzbijanja-nasilnog-ekstremizma-2017-predlog-prakticne-politike/>

PROCJENA NAPRETKA CRNE GORE
U ISPUNJAVANJU POLITIČKIH KRITERIJUMA
U PREGOVORIMA SA EU

ČETVRTI DIO:
TUROBNA ZBIVANJA I DRUGE
PRIČE O MEDIJIMA

AUTORKA: MILICA BOGDANOVIĆ
ISTRAŽIVAČICE: MILICA KOVAČEVIĆ
I BIJANA PAPOVIĆ

ILUSTRACIJE I PRIJELOM
DEJAN BATRIČEVIĆ

